

Herfstleeuwentand (*Leóntodon autumnális* L.)

Waardevolle bijenplant

Bijenplanten die bloeien in een periode waarin de dracht te wensen overlaat, zijn voor de bijenvolken zeer waardevol. Zo een is de herfstleeuwentand die de bijen in de nazomer volop nectar en stuifmeel levert.

Een algemeen voorkomende plant

De herfstleeuwentand is een lid van de grote composietenfamilie (Compósitae). Het geslacht waartoe hij behoort, het geslacht leeuwentand (*Leóntodon* L.), telt ongeveer 45 soorten waarvan het verspreidingsgebied zich uitstrekt over Europa, Midden-Azië en Noord-Afrika. In ons land zijn drie soorten inheems; naast de herfstleeuwentand nog de kleine leeuwentand (*Leóntodon saxális* Lamk.) en de ruige leeuwentand (*Leóntodon hispídus* L.). Van die drie is de herfstleeuwentand het meest algemeen in ons land. Hij groeit op graslanden, in het bijzonder in weilanden met een lage vegetatie, op bermen en dijken, in duinvalleien en uiterwaarden. Ook in een zilt milieu gedijt hij nog goed en we treffen hem daarom ook vaak aan op hooggelegen schorren. De plant is zeer goed bestand tegen betreding en kan zich daardoor goed handhaven op delen van bermen waarover regelmatig wordt gereden.

Vroege ontwikkeling

Herfstleeuwentand heeft een wortelgestel met een aantal korte wortelstokken, waaruit zich nieuwe planten kunnen ontwikkelen. Door de geringe afmetingen van de wortelstokken, staan de planten die zich daaruit vegetatief ontwikkelen dicht op elkaar. De plant overwintert met een plat op de grond liggend bladrozet. De bladeren daarvan hebben geen last van eventuele vorstinvoeden, waardoor de plant in het vroege voorjaar al een bladstelsel heeft en snel tot ontwikkeling kan komen. Hierdoor is de concurrentiekracht van de plant in graslandbegroeiing groot. De bladeren variëren sterk in vorm van bochtig getand, met ondiepe insnijdingen, tot veerdelig, waarbij de insnijdingen bijna tot de hoofdnerf reiken. Van de getande rand van de bladeren is de naam van het geslacht afgeleid.

Allemaal lintbloemen

Uit het bladrozet ontwikkelen zich bloeistengels die

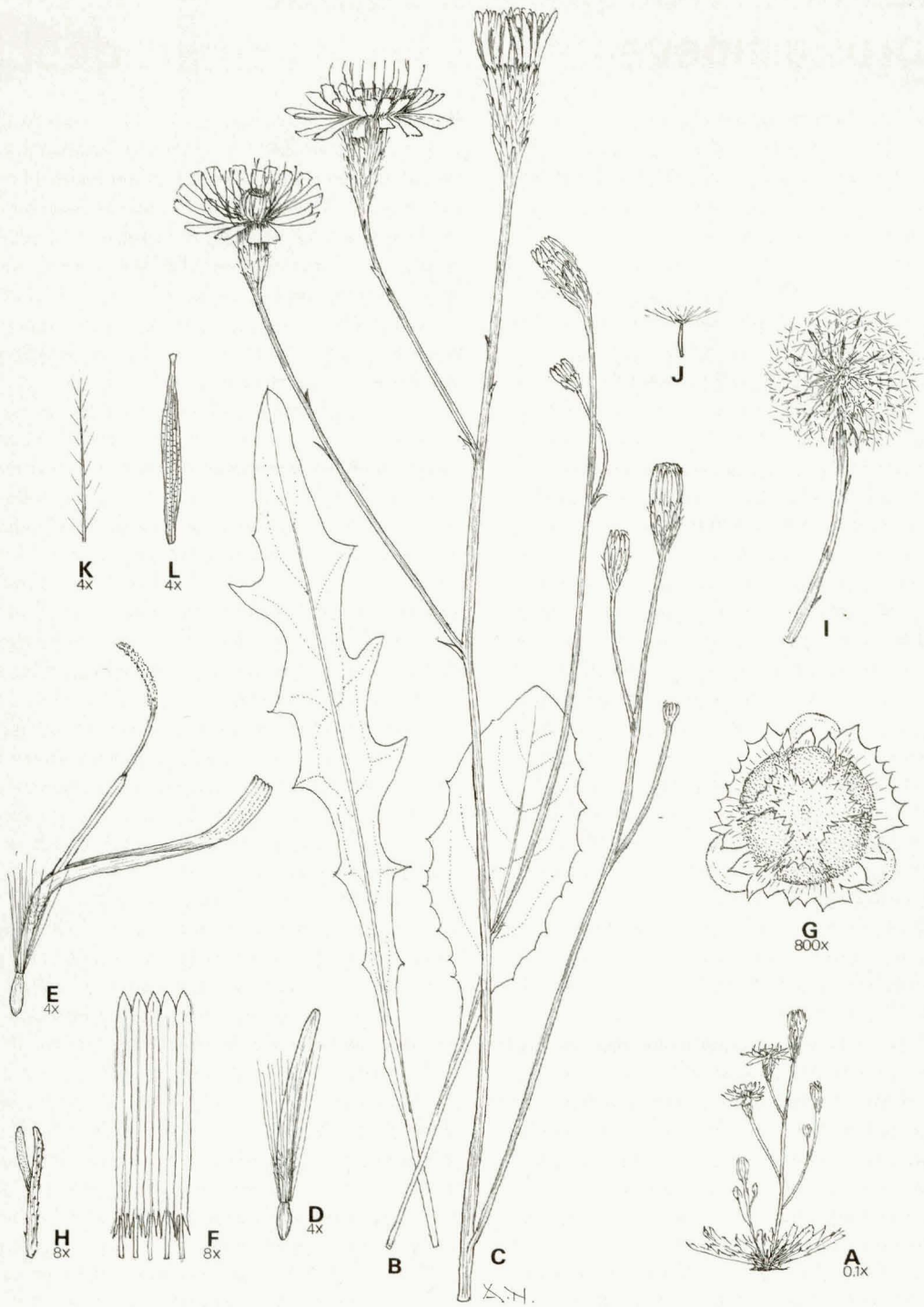
bovenaan vertakken. Aan de zijtakken zitten kleine schubvormige blaadjes. De bloemen zitten in hoofdjes die aan het eind van de hoofdstengel en de zijstengels staan. Het zijn allemaal lintvormige bloemen; de buisvormige bloemkroon loopt aan één zijde uit in een lintvormige plaat. Naar het midden van het hoofdje worden de bloemen kleiner. De bloemkroon is heldergeel van kleur. Vaak hebben de bloemen langs de rand een donkere streep aan de onderzijde van het lintvormige deel van de bloemkroon. De meeldraden staan in de bloemkroon ingeplant. Ze hebben korte helmraden en lange helmhokken die met elkaar vergroeid zijn. Het stuifmeel komt aan de binnenzijde van de helmhokken vrij en wordt door de korte beharing van de langer wordende stamper naar buiten geveegd.

Stuifmeel van juni tot oktober

Van juni tot oktober kunnen de bijen al vroeg in de morgen op de bloemen terecht voor stuifmeel en nectar. Ze moeten het ook van de voormiddag hebben want in de namiddag sluiten de hoofdjes zich weer. De stuifmeelklompjes hebben een heldere oranje kleur. De stuifmeelkorrels hebben een bijzonder mooi gevormde oppervlakstructuur die veel gelijkenis vertoont met die van de paardebloem. Bijen worden tijdens het bloemenbezoek geheel met stuifmeel bepoederd. Aan de onderzijde en opzij zit de beharing van een bij vol met stuifmeel, waardoor de kans dat ze de bloemen bestuiven erg groot is. Blijft bestuiving door insecten uit dan krommen de stempels zich verder en komen met eigen stuifmeel, dat eventueel nog aan de stamper zit, in aanraking. Ook bij zelfbestuiving kan er zaad gevormd worden.

Vermeerdering

Behalve door genoemde vegetatieve vermeerdering vindt ook vermeerdering door zaad plaats. Een plant kan onder optimale omstandigheden wel 10.000 zaden vormen. De vrucht is een nootje. Aan het eind daarvan staan wijd uiteen gespreid haren, de pappusharen. Karakteristiek voor de plant is dat de pappusharen geveerd zijn. Het valt op dat de vruchten betrekkelijk lang in de vruchthoofdjes blijven staan en niet zo gauw door de wind worden meegenomen als bijvoorbeeld bij de paardebloem.

Herfstleuwentand (*Leontodon autumnalis* L.)

A habitus; B blad; C bloeiwijze; D bloemknop; E bloem; F opengeslagen meeldraden; G stuifmeelkorrel (polair); H stempels; I vruchthoofdje; J vrucht met pappus; K pappushaar ; L .nootje